

Sommige slapende Gierzwaluwen

Apus apus zoeken houvast

Sander Elzerman

Inleiding

Gierzwaluwen *Apus apus* brengen bijna hun hele leven door in de lucht. Ze eten, paren, zoeken nestmateriaal en slapen in de lucht. Alleen voor het leggen en uitbroeden van de eieren zetten ze vaste voet aan de grond. Om de nacht in de lucht door te kunnen brengen stijgen ze 's avonds naar grote hoogten. Ze begeven zich dan over het algemeen tot enkele honderden meters boven het aardoppervlak en vliegen daar rond in een soort slaapstand (Buurma 2000).

Hun voedsel bestaat uit vliegjes, muggen en kleine spinnetjes die al vliegend worden gegrepen. Met hun grote opengesperde bek vangen ze scherend door de lucht hun prooiën. Wanneer het slecht weer is vliegen echter minder insecten. Om toch genoeg voedsel te kunnen vinden vliegen ze soms voor het regenfront uit. Zo kunnen Gierzwaluwen tijdens het broedseizoen zelfs op honderden kilometers van hun nest verwijderd zijn op zoek naar betere foerageeromstandigheden. De jongen moeten dan soms dagen op hun voedsel wachten. Dit kan leiden tot fatale wachttijden.

Beschrijving waarneming

Op 27 mei 2009 zag ik 's avonds omstreeks 21.15 uur een Gierzwaluw rondom de torenflats van de Tibullushof in Rotterdam scheren. Het was die avond slecht weer (12 à 13° C) met een harde wind (4 tot 5 Bft) uit westzuidwestelijke richting en dreigende wolken (bron: Weerstation Alblasserdam). Op een gegeven moment scheerde deze Gierzwaluw dicht langs de muur. Hij draaide steeds rondjes rondom het gebouw om vervolgens 'met een aanloop' naar de muur te vliegen. Het leek erop dat de vogel op zoek was naar een nis of spleet in de wanden van de flat. De muren bestonden voor tweederde uit een bakstenenwand met ramen. Deze muren werden in het midden onderbroken door een circa 3 m uitstekende wand met aan de zijkanten glas en op de lange zijde betonplaten. De Gierzwaluw deed eerst een poging bij de bakstenenwand. Na drie mislukte pogingen bij de betonnen wand probeerde hij het nog bij de andere bakstenenwand. Hier was het de tweede keer raak. Om ongeveer 21.35 uur hing de Gierzwaluw in de linkerbovenhoek van een wit, hardhouten raamkozijn. Hier bleef de vogel hangen totdat het te donker was om hem nog te kunnen zien (circa 22.00 uur).

In eerste instantie dacht ik te maken te hebben met een Gierzwaluw die op zoek was naar een locatie om te broeden. Gezien het tijdstip (zonsondergang die dag om 21.30 uur) en het feit dat de vogel ten minste bleef hangen totdat het donker was, zocht de Gierzwaluw naar een plek om te overnachten. De muren waar de vogel dicht langs scheerde, bevonden zich aan de luwe zijde van de flat. Het is dus zeer waarschijnlijk dat het individu hangend aan het raamkozijn heeft overnacht.

Discussie

Hoewel de meeste Gierzwaluwen de nacht in de lucht doorbrengen, blijven broedende exemplaren onder slechte weersomstandigheden soms op hun nest slapen (Andriessen 2007). De hierboven beschreven waarneming lijkt echter betrekking te hebben op een (nog) niet-broedende vogel.

In de literatuur zijn enkele voorbeelden beschreven waar niet-broedende Gierzwaluwen een aardgebonden slaappleats gebruiken. Een onderzoek van Holmgren (2004) toonde aan hoe Gierzwaluwen in Zweden met slecht weer soms de nacht doorbrachten in bomen. Het betrof hier over het algemeen waarnemingen van juveniele (eerste kalenderjaar) vogels

Tibullushof gezien vanaf de oostzijde. Pijl geeft de exacte locatie aan waar de Gierzwaluw *Apus apus* heeft overnacht op 27 mei 2009.

Foto: Sander Elzerman.

tijdens de nazomer. Hij stelt dat het waarschijnlijk vaker voorkomt dan bekend. Bovenstaande waarneming heeft daarentegen betrekking op een exemplaar dat ten minste in het tweede kalenderjaar is. Bovendien blijkt uit een Europees overzicht dat waarnemingen uit het voorjaar zeer beperkt zijn (Holmgren 2004). Lack (1973) beschrijft verscheidene waarnemingen van Gierzwaluwen aan gebouwen. In Zuid-Frankrijk is geconstateerd dat trekkende Gierzwaluwen gezamenlijk overnachten aan de muren van een huis (Skutch 1989).

Er zijn slechts enkele waarnemingen van dit fenomeen bekend in Nederland. De enige melding die in de literatuur beschreven is, betreft een Gierzwaluw die verscheidene nachten doorbracht hangend aan een groen beschermingsnet om een kerktoeren (Verkade 2005). In juni 2002 keerde de Gierzwaluw gedurende negentien avonden terug om in het net hangend te gaan slapen. Gezien de tijd van het jaar waarin de waarnemingen werden gedaan betrof het waarschijnlijk ook geen juveniel exemplaar. Ook bij een flat in Amstelveen hebben Gierzwaluwen verscheidene dagen achter elkaar geslapen aan een muur (pers. med. M. Andriessen). Rond het begin van de 21ste eeuw hingen twee Gierzwaluwen gedurende tien nachten aan de muur ter hoogte van de derde etage van een flatgebouw (aan

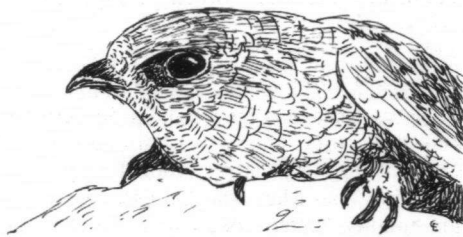
de westzijde). Ook deze melding had betrekking op de zomerperiode.

Mogelijk speelde de tijdsdruk van het voorjaar een rol in de hierboven beschreven alternatieve manier om te slapen. De zoektocht naar een geschikte plek om te nestelen heeft de Rotterdamse vogel waarschijnlijk doen besluiten om in de omgeving van een potentiële nestplaats te blijven in plaats van zich te verplaatsen naar een gebied met beter weer. Dit zou tot gevolg hebben dat hij de volgende ochtend weer terug zou moeten vliegen naar het beoogde broedgebied met tijdverlies tot gevolg.

■ S.D. Elzerman, Koninginneweg 235, 2982 AM Ridderkerk, e-mail: sanderelzerman@hotmail.com.

LITERATUUR:

- Andriessen, M. (2007):** Slecht weer. Gierzwaluwen Bulletin. 6(2): 8.
- Buurma, L.S. (2000):** Dusk and dawn ascend of the Swift, *Apus apus* L. International Bird Strike Committee. IBSC25/WP-BB2.
- Holmgren, J. (2004):** Roosting in tree foliage by Common Swifts *Apus apus*. Ibis 146: 404-416.
- Verkade, H. (2005):** Opvallende slaapplek van een Gierzwaluw (*Apus apus*). De Strandloper. 37(2): 40-41.
- Lack, D. (1973):** Swifts In a Tower. Chapman and Hall, Londen: 126-128.
- Skutch, A.F. (1989):** Birds Asleep. University of Texas Press, Austin: 159.

Gierzwaluw.

Tekening: Caroline Elferich.